

גידה הדיבר

יו"ל ע"י בית המדרש הגדול "היכל אברהם צבי" נוה אחיעזר

בנשיאות מרן הגה"צ רבי משה יעקב ווייס שליט"א גאב"ד נוה אחיעזר

רח' נחשוני 3 נוה אחיעזר בני ברק

עש"ק פרשת שלח כ"ב בסיון תש"ע, גליון מס' 55

זמני כניסת ויציאת השבת

הדה"נ מוצ"ש ר"ת

ב"ב 8.57 8.21 7.21

ירושלים 8.59 8.23 7.06

חידה לפרשת שלח

מצא תיבה בפרשה

הנושא עצם של

יתן לל"ב של

אז יקח אשה לו

כי בן חצי לו

דמיון הפתרון בחצי החידה

© כל זכויות ההדפסה ושעשועי תורה שמורות

נושא הלכתי בפרשת שלח

משיעוריו של הגאון רבי יצחק ישעיה ווייס שליט"א

ראש בית ההוראה "נוה אחיעזר" – בני ברק

הדברים נכתבו להגדיל תורה ולהאדירה. ולא להלכה למעשה

הלובש ציצית שלא לשם מצוה, אם עובר על עשה

[במדרש טו, לחן:] וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצִית עַל כְּנָפֵי בְּגָדֵיהֶם לְדֹרֹתָם וְנָתַנוּ עַל צִיצֵת הַכֹּהֵן פֶּתִיל תְּכֵלֶת.

שאלה: הלובש טלית שלא לשם מצוה, כגון שמלבישה כדי לעלות לתורה או כדי להביאה לביתו, מחמת שאינו מטלטל בשבת, האם ביטל עשה דציצית.

ולמצוה מן המובחר כולי עלמא מודים דצריך כוונה, כדאיתא בנדרים (סב, א) רבי אליעזר בר ר' צדוק אומר עשה דברים לשם פעלם, [ודבר בהם לשמם, אל תעשם עטרה להתגדל בהם, ואל תעשם קורדום להיות עודד בו], ונאמר (ישעיה כט, ג) ותהי יראתם אותי מצות אנשים מלומדה, וכמו שכתב הגר"א (אור"ח ח).

לבישת ציצית בלי כוונה לעשות ציווי ה'

בביאור הלכה (שם ד"ה ו"א) הוסיף: "ועיין בב"ח ובפמ"ג בסיון ח' ובסימן תרכ"ה, דמשמע מדבריהם דמצות ציצית וסוכה, הכוונה בהם לעיכובא, כמו בשאר המצות. ולפ"ז אם קראוהו לתורה ולקח טליתו או טלית הקהל לעלות לבימה, שאז זמנו בהול, ומסתמא אינו מכין אז בלבישתו לקיים המצות עשה של ציצית, ממילא עובר בזה על המצות עשה, אם לא כשמכוין לשם מצוה, ואז יוכל לברך ג"כ. והעולם אינם נזהרין בזה, אולי טעמם שכוין

¹ כן הוא לפי פירוש הר"ן שם: "לשם הקב"ה שפעלם וצויה עליהם". אבל המהרש"א בחידושי אגדות פירש: עשה הדברים לשם פעלם, ודבר בהם לשמם כו'. זכר כאן ארבע דברים בדרכי הלמוד וכו', לשם גמול ולשם לימוד, ומתוך שלא לשמה, דהיינו לקבל פרס בא לשמה, דהיינו ההיא דרב יהודה לעולם יעסוק אדם בתורה אפי' שלא לשמה שמתוך כו', כמ"ש התוס' ב' היה נוטל, וע"כ התחיל הכא עשה הדברים לשם פעלם, שתקבל שכר פעולה שלהם. ומתוך זה תבא לדבר בהם לשמה, שהיא מעלה העליונה. – אם כן אין מכאן כלל ראיה שצריך לכונן קודם שמתחיל המצוה, לצאת בעשיית אותה המצוה.

שעשועי תורה לפרשת שלח

1. חצי פסוק מהפרשה מופיע בפרשת נח.
2. הסגנון שבאשכול מזכיר את באר שבע.
3. שמו כשם אחד מצאצאי עשיו.
4. שמו כשם אביו של תנא מפורסם.
5. מצא בפרשה שמותיהן של מלך, נביא, ומלאך.
6. המשותף ליששכר ולנפתלי בפרשה.
7. שמו של איש ימיני כחתן לבית ימיני.
8. שם של אדם בפרשה כשם אחד השבטים.
9. המספר הקודם לו ג"כ מופיע בפסוק אך במשמעות וניקוד שונים לגמרי.
10. דודו של משה רבינו בפרשה.
11. בפרשה שייך לצומח ובפרשה אחרת שם אדם.
12. קטע מעשרת הדברות בפרשה.
13. תיבה בת שתי אותיות מופיעה בפרשה ב' אופני ניקוד שונים וכמוכן גם במשמעות שונה לגמרי.

בית המדרש הגדול

היכל אברהם צבי – נוה אחיעזר

בנשיאות הגאב"ד

על שם הגאב"ד

הגה"ק רבי אברהם צבי ווייס זי"ע הגה"צ רבי משה יעקב ווייס שליט"א

רח' נחשוני 3 ומאחורי רח' בירגיס 9 נוה אחיעזר בני ברק

בשמחה רבה הננו להזמין את ציבור חובבי התורה תושבי הסביבה

לסעודת סיום מסכת

סנהדרין

שגלמדה במסגרת שעורי הדף היומי בבית מדרשנו

אשר תערך א"ה בבית מדרשנו

ביום שני פרשת קרח בשעה 8:30 בדיוק.

בראשות מרן הגאב"ד

רבי משה יעקב ווייס שליט"א

הציבור מוזמן ליטול חלק בשמחת גמרה של תורה

שאינו רוצה ללבוש את הטלית, ולובשו רק מפני כבוד התורה לשעה קלה, אין לבישה זו מחייבתו בציצית, כמו הלבוש להראות לקונה מידתו, שפטור אז מציצית.¹ - והעירו האחרונים שדבריו המחודשים שלא הזהירו עליהם הפוסקים, דחוקים, ובפרט שלדבריו יוצא שכשם שנהגו היתר ללבוש טלית בלי כוונה בשעת העליה לתורה, כך יכול ללבוש לכתחילה טלית פסולה, שהרי היתרו הוא משום שאין זו לבישה המחייבתו בציצית.

כוונה בחליצה למצוה או לקניין

אולם מה שפשוט לבעל המשנה ברורה נסתפק תלמידו הגר"א וסרמן בקובץ שעורים (כתובות עד, א רמז-ר), לאחר שהביא בשם החכם צבי (א [ב]) שכתב על מה שאמרו שם 'חליצה פסולה עד שיכונו שניהם', "וצריך חקירת חכם איך הן כוונה דבעינן בחליצה, היינו מטעם דמצוה היא, וכעין כוונות המצות דפסקו רוב הפוסקים דמצוות צריכות כוונה, או כעין כוונת ההקנאות דבעינן דעת קונה ומקנה, וכאותה שאמרו (יבמות נב, ב) העודר בנכסי הגר וכסבור שלו הן לא קני. משום דלא קא כיון למיקנא". ומסקנתו דכוונה זו האמורה בעינן חליצה אינה אלא מטעם הקנאה. (וראה בליקוטי הערות על החכ"צ שחלקו עליו האחרונים ודעתם שהוא כוונת מצוה).

כוונה במצוה חיובית ובמצוה מכשירת

והעיר עליו הקובץ שיעורים, דיש לחלק לענין מצוות צריכות כוונה, דדוקא במצוה שהמעשה בעצמה היא גוף המצוה, התם הכוונה מעכבת כאכילת מצה ותקיעת שופר, אבל היכא דעיקר המצוה היא תוצאת המעשה אין הכוונה מעכבת, כגון פריה ורביה דהמצוה שיהיו לו בנים, וגם אם הוליד בנים בלא כונת מצוה נתקיימה המצוה מאליה וא"צ לחזור ולהוליד, וכן ביבום, דהמצוה שתהא קנויה לו, אם הקנין חל בלא כוונה נתקיימה המצוה,² ונראה דגם לענין מצוה הבאה בעבירה יש לחלק כן, וע"כ בהוליד ממזר קיים מצות פריה ורביה. [והאר"ך בענין שני סוגי מצוות אלו גם בק"ש ח"בכ, ו ולג, א ועוד, וראה בקובץ שמועות ב"מ ח].

ציצית מצוה שעיקרה התוצאה

ולפי זה כתב יש לחקור במצוות ציצית אם כוונת המצוה מעכבת, ואם ילבש כלאים בציצית בלא כוונת מצוה עובר באיסור כלאים, להסוברין דאינו הותרה רק דחוויה, וגם ביטל מ"ע כלובש טלית בלא ציצית, או אפשר דגם הכא המצוה היא תוצאות המעשה, שיהא מלובש בציצית, וא"כ אין הכוונה מעכבת. ובמשנה ברורה סי' ס' בביאור הלכה נראה דעתו שהכוונה מעכבת. - דעתו לכאורה שאם ציצית מצותה שיהא לבוש בבגד ד' כנפות, א"כ אינו עובר בכלאים בציצית ואינו מבטל העשה אף אם מלביש שלא לשם מצוה.

לא כיון במצוה שעיקרה התוצאה פטור ולא קיימה

אולם בבית ישי (מהגר"ש פישר שליט"א, עורך ספרי הגר"א וסרמן זצ"ל) (לג) הביא מ"ש הבית הלוי (ב, דרשות א): דכל המצוות המה חיוב בעצם על האדם לעשותן מצד עצמם, וכשעושה אותם שלא לשמה נמצא חסר לו אז באותו שעה קיום של המצוה, בדרך משל אם לומד שלא לשמה אם נאמר דלא מהני א"כ הרי הוא באותו שעה כיושב בטל, ונמצא חסר לו באותו שעה קיומו של המצוה, ולא השלים חוקו באותו שעה שהיה חייב בו. אבל בצדקה הרי אם אין העני לפנינו אין עליו חיוב של צדקה, ורק מחמת שיש עני המבקש פרנסה יש עליו חיוב של צדקה, וכמאמר הכתוב (ישעיה נח, ז) כי תראה ערום וכסיתו, וא"כ הרי גם אם נותן לו שלא לשמה, מ"מ הרי יש להעני כסות ואינו ערום כלל, וכן כשמאכילו הא שוב אינו רעב ונמצא אין כאן ערום ורעב, ואין עליו חיוב של מצות

צדקה כלל, ואפילו אם הנתינה הוא שלא לשמה. אמנם מ"מ איכא נפקא מינה בין שני הנתינות, דבנותן לשמה מקרי מקיים המצוה, דקיים מצות צדקה. אבל אם נותן שלא לשמה נהי דאין עליו שום עונש של מעלים עין מן הצדקה, שהפליגו חז"ל (כתובות סח, א) בעונשו דהרי הוא כעובד עכו"ם, כיון דאין עני לפניו. מ"מ הרי ג"כ לא קיים את המצוה, רק שנפטור מחיובה. והרי זה דומה ממש למי שאינו לובש בגד בת ארבע כנפות שאין עליו חיוב של ציצית כלל, מה שאין כן הנותן לשמה שקיים מצות צדקה והוא דומה ללובש בגד בת ארבע כנפות ומטיל בו ציצית. והלא מבואר במסכת מנחות (מא, א) גבי מלאכא דאשכח לרב קטינא, דקאמר ליה סדינא בקייטא סרבלא בסיתא ציצית מה תהא עלה, אמר ליה ענשיתו אעשה, פירוש כיון דאינו לובש כלל בגד בת ארבע כנפות הרי אין עליו חיוב כלל. ואמר ליה בעידן ריתחא ענשין, הרי דהיכא דאינו מקיים המצוה רק פוטר עצמו מן המצוה מגיע לו עונש בעידן ריתחא. - הרי שעשה בלי כוונה מצוה שעיקרה תוצאות המעשה, נפטר מן המצוה, הואיל וסוף סוף יש כאן התכלית של המצוה. אך אין עשייתו נחשבת מצוה שתדחה עבירה הבאה עמה.

ציצית בלא כוונה אינו מבטל המצוה ואינה מקיימה

ולפי דברי הבית הלוי האלו כתב בבית ישי שם, שלשונו של הגר"א וסרמן בכמה מקומות (הנ"ל) מטעה, ונראה כאילו כוונתו לומר דבמצוות כאלו שעיקרן התוצאה והתכלית א"צ כונה כלל, ואף בלא כוונה, ובמצוה הבאה בעבירה יש כאן קיום מצוה. אבל לדברי הבית הלוי, ודאי אין בידו קיום מצוה, אלא שנפטור ממצוה, ואינו נענש על ביטולה. וא"כ כיון שלא קיים מצוה ציצית, אלא שנחשב כאילו לא לבש בגד ד' כנפות, לכאורה ודאי עובר באיסור כלאים, דאין כאן עשה דציצית שידחה לא תעשה דכלאים. ורק לענין איסור ד' כנפות בלא ציצית מהני³.

הלובש ציצית ולא נתכוון למצוה, אם עובר בעשה

גם הגר"ש⁴ אויערבך זצ"ל בשו"ת מנחת שלמה (א, א) האריך לחקור בשאלה זו, הלובש טלית מצויצת ולא כיון כלל למצוה, כגון שהתעטף מחמת צינה או בושה, אם אמרינן הואיל ומצוות צריכות כוונה ולא נחשב כעשה מצוה, ממילא נחשב כעובר על עשה דציצית, או אפשר דנהי דלא עשה מצוה אבל עבירה נמי לא הוי, ולא נחשב כלל כלובש בגד בלי ציצית. וכמו כן מי שאכל או ישן בסוכה ולא נתכוין כלל למצוה, אם נחשב כמו שאכל חוץ לסוכה, או לא.

חילוק בעשה בעבירה מצוה חיובית או אינה חיובית

ושורש דבריו על פי מה המנחת חינוך (שכה, י) שחילק בין מצוות העשה לענין מצוה הבאה בעבירה. שיש מצוות חיוביות, שצריכים להשתדל בעשייתן כמו תפילין ולולב, ומצוות שאינם חיוביות, כמו סוכה (מלבד בליל ט"ו) וציצית, שאינם מחוייב לעשות בגד ד' כנפות, או לאכול פת בסוכה, אלא שכשיש לו בגד ד' כנפות, מחוייב להטיל בו ציצית, ואם אוכל בסוכות, מחוייב לאכול בסוכה, ואם אינו עושה כן נחשב שביטל עשה. והעלה שאם עשה מצוות אלו בפסול מצוה הבאה בעבירה, נהי דלא קיים מצוה כיון דבאה בעבירה. אבל לא ביטל עשה, שהרי באמת לבש ציצית וישב בסוכה, אלא שעשה באופן שאינו לרצון לפני הקב"ה, ונחשב שלא קיים רצונו, כאילו לא ישב כלל בסוכה או לא לבש כלל בגד של ד' כנפות, ואין רואין אותו כעובר על עשה כאוכל חוץ לסוכה או לובש ד' כנפות בלא ציצית.

³ והביא שגם בקובץ שמועות להגר"א (י"ב ח) משמע כן, וז"ל: ההבדל בזה בין עבירה למצוה הוא, דהנה מצוה עוד נפקא מינה בין מצוות שעיקרן המעשה, לבין מצוות שעיקרן התוצאה, לענין דין מצוות צריכות כונה, דבמצוות שעיקרן תוצאת המעשה לא שייך כלל דין מצ"כ, (וכמ"ש בקובץ שעורים כתובות את רמ"ט וחי"ב סי' כ"ג אות ו' וסי' ל"ג אות א'). והטעם בזה דהיי דהאדם לא קיים מצוה כשעשהא שלא בכונה, אבל מ"מ המצוה נתקיימה מאליה, ואין מקום לחייבו לחזור ולקיימה בכונה, וכגון מצות פו"ר, אם לא נתכוון לשם מצוה בשעת ביאה, סו"ס נתקיימה המצוה במה שיש לו בנים, והי"ז דומה לאדם שפרע חובו ולא נתכוון לקיים מצות פריעת בעי"ח דסו"ס נפרע החוב. ולא גרע מאילו מחל לו בעל חובו שנפקע החוב אע"פ שלא קיים זה מצות פריעת בעי"ח, ואין מקום לחייבו לפרוע שנית בכונה, דלא תהא זה פריעת חוב אלא מתנה בעלמא. והי"ז הכא. וא"כ העושה מצות אלו ע"י שליח קטן לא גרע מעשאו בלא כונה, דסו"ס נתקיימה המצוה. ועכ"פ אם קיום מצוה מצדו אין כאן אבל אף ביטול מצוה אין כאן. משא"כ בעבירות הרי א"א לנו לחייבו אא"כ תיחשב שהוא עשה את העבירה, ואם אין שליחות לקטן מ"ל במה שנעשתה עבירה אבל הרי לא הוא עשאה והיא לחייבו.

² והעיר ע"ז בבית ישי (להגר"ש פישר שליט"א) (קלא) שהעונג יו"ט (קטו) האריך להוכיח כן דחליצה אינה מצוה, אלא הכשר ומתיר בעלמא, ולכן אם היבמה אינה רוצה להנשא אינה צריכה לחלוץ. אולם י"ל דחליצה דמיא ממש לשחיטה, שגדרה הוא, שהבא לאכול בשר מצוה עליו שישחוט. והכי נמי יבמה הבאה להנשא, מצוה עליה שתחלוץ. וכי היכי דבשחיטה אין האיסור לאכול בלא שחיטה בגדר מניעה בעלמא עד שנאמר שבדונא שאינו יכול לשחוט, יהא מותר בלא שחיטה, אלא השחיטה הוא מצוה המתרת, דרצון התורה הוא במצוה זו שיהא לה אופי וצביון של מכשיר, שזה כבודה של תורה, שבלעדי השחיטה אין רשות לאכול, ורק על ידי השחיטה מקבלים רשות. וכמו איסור טבל וחדש, שאינם רק מניעה בעלמא, והיכי שאינו יכול מותר באכילה, כך גם שחיטה וחליצה.

כפייה למנוע מלעשות מצוה הבאה בעבירה

ולפי זה העלה המנחת חינוך, שהבא לאכול בסוכה גזולה או ללבוש ציצית גזולה, אין כופין אותו שלא לעשות כן, כיון שסוף סוף אין נחשב שאוכל חוץ לסוכה, או כלובש ד' כנפות בלא ציצית. וממילא מתורצת קושיית התוס' בסוכה (ט, א) ד"ה ההוא, שהקשו למה צריך קרא לפסול סוכה גזולה, הא הוי מצוה הבאה בעבירה. דאם הפסול הוא מחמת מצוה הבאה בעבירה אין כופין אותו, שאין נחשב כאוכל חוץ לסוכה. ואם מצד פסול גזול נחשב כאילו אוכל חוץ לסוכה וכופין.

ציצית מצוה קיומית ואיסור בלעדיה

ובש"ת אגרות משה (אר"ח ד, ו) ביסס את סברת המנ"ח, דלכאורה תמוה דמנין לנו שיש שני ענינים, קיום מצוה ואיסור ללבוש בגד של ד' כנפות בלא ציצית ואיסור אכילה שלא בסוכה, יותר נראה שאין בחיובי עשה אלא קיום העשה, ואין שום איסור מלבד מה שלא קיים העשה. ולכן ברורה לאכול חוץ לסוכה בחיוב עשה לאכול בסוכה וכשרוצה ללבוש בגד ד' כנפות חייבתו תורה לעשות ציצית, וממילא אם לבש בגד גזול אף שהיה שם ציצית, ואכל בסוכה אלא שהיא גזולה, ביטל העשה שהרי נתחייב במצוה ולא קיים. אלא שמצינו סברה זו בתוס' מנחות (מ, ב ד"ה משום) לגבי כסות יום בלילה, שבלילה אין קיום מצוה, אבל יש איסור ללבוש בלא ציצית, הרי שיש בציצית שני ענינים קיום מצוה ואיסור לבישה בלא ציצית. ולכן מחלק שפיר שכשהיו ציצית בהבגד ולא יצא המצוה מטעם מצוה הבאה בעבירה לא עבר עכ"פ על האיסור, ולמד מזה דכן הוא באכילה בסוכה הדומה לה ממש.

הקושיות על שיטת המנחת חינוך

אולם האחרונים תמחו על סברה זו, ובראשם הגרש"י שקאפ בשערי יושר (ג, יט) שתמה שא"כ יש במצוות ציצית וסוכה ממוצע בין מצוה לעבירה, שאף שלא קיים המצוה לא ביטל העשה והוא רחוק מן השכל. דאם הי' מקום לומר שכוונת התורה במצוות ציצית שאסרה תורה לבישת ד' כנפות בלא ציצית, וכן בסוכה אסרה ישיבת קבע בבית חוץ לסוכה, וזו היא עיקר המצוה שבשעה שאוכל לא תהיה אכילתו חוץ לסוכה, ובשעה שלובש לא יהיה מחוסר ציצית, אז מובנים דברי המנחת חינוך שבלבש ד' כנפות עם ציצית שהם בגדר מצוה הבאה בעבירה, יש מקום לומר דאין זה כלבוש בלי ציצית, שהרי מ"מ יש ציצית בבגד, ואף שלא קיים שום מצוה לא עבר על אזהרת התורה שהזהירה שלא ילבוש בלא ציצית, שהרי אינו מחוסר ציצית. ואף שגם על עיקר יסוד זה יש לדון, דיותר נראה לומר דמה דפסלינן משום מצוה הבאה בעבירה הוא כפסול בעצם, כמ"ש הגמ' (סוכה ל, א) גזול דומיא דפסח, היינו דגזול הוא כמו פסול בעל מום לקרבן וכו'. אבל באמת נלע"ד ברור דכוונת המצוה בציצית, שבשעה שלובש ד' כנפות איכא חיוב גברא להטיל ציצית בבגדו, ואחר לבישת הבגד מחוייב הוא במצוות ציצית כמו בתפילין, רק אם אינו לובש ליכא מצוה. וכן בסוכה, אם אינו אוכל, ליכא חיוב של ישיבת סוכה, אבל כשקובע לאכול מתחדש עליו חיוב סוכה, עכ"ל.

גם הגרש"ז אוערעב חלק על המנחת חינוך, וכתב דדבריו אינם נראים, דהרי התורה לא אסרה כלל ללבוש בגד בלא ציצית, רק חייבתו להטיל בו ציצית, וכן גם באכילת חוץ לסוכה ליכא כלל שום איסור, אלא שהתורה אמרה תשבו כעין תדורו, וכל שהוא בא לאכול אכילת קבע שאין רגילין לאכול בשוק אלא בבית, חל עליו מצוות סוכה. ואי אמרינן דלא עשה מצוה, הרי ממילא איכא נמי עבירה של ביטול עשה.

הלכות היוצאות משיטת החולקים על המנחת חינוך

ולפי זה העלה הגרש"ז, שאף מי שלבש טלית מצויצת ולא נתכוין כלל למצוה, כיון שלא נחשב כעשה מצוה, דמצוות צריכות כוונה, ממילא חשיב נמי כלובש בגד ד' כנפות בלא ציצית. וכן מי שאכל או ישן בסוכה ולא נתכוין כלל למצוה, נחשב שאכל חוץ לסוכה, דכיון שלא נתכוין ולא עשה שום מצוה, חשיב נמי כמבטל מצות עשה. - והביא שכן הוא מפורש בביאור הלכה הנ"ל, שבלוקח טליתו או טלית הקהל לעלות לבימה ואינו מכוין בלבישתו לקיים

המ"ע של ציצית, ממילא עובר בזה על המצוות עשה. וכתב הגרש"ז דלפי זה יש להזהר מאד במצוות סוכה וציצית, לכוין כן בשעה שהוא אוכל או הולך לישון, דאל"כ חוץ ממה שלא קיים מצוה גם עבר על עשה ועשה עבירה.

דינים תמוהים היוצאים משיטת הביאור הלכה

אלא שהיה קשה להגרש"ז, א, שלפי זה נמצאנו למדים כמה הלכות תמוהות, דהביאור הלכה (תקפת, ב) הביא מהמטה אפרים, לא לתקוע בשופר במקום מסונף שאסור בדברי תורה, וכתב ע"ז המשנ"ב "ואפשר שהטעם הוא דכיון דקי"ל דצריך כוונה לצאת ידי המצוה שצונו הש"י זה גופא ג"כ חשיב כדברי תורה - ולא גרע מהרהור בדברי תורה" עכ"ל, ונמצא שלפי דבריו הלובש ציצית במרחץ או בביה"כ במקום שאסור בדברי תורה, נכון למנוע מכוונת מצוה. ולפי האמור נמצא שעובר בכל רגע אעשה דציצית. וכן לר' אליעזר שסובר במס' סוכה (כז, א) שהיוצא מסוכה לסוכה ביטל מצותה של ראשונה, ופירש רש"י "אפילו ימים שעברו עליו כבר איבדן למפרע ואינו מצוה". ונמצא לפ"ז דלכאורה דינו כאילו אכל וישן למפרע חוץ לסוכה. - עוד הקשה הגרש"ז אוערעב, דלסברת הביאור הלכה צ"ע טובא לענין כלאים בציצית תכלת, שהרי אם לבש הבגד בלא כוונה למצוה, עובר על לאו של שעטנז. וגם בזמן הזה שאין לנו תכלת אם לן בטליתו בלילה, דבטלה ממנו המצוה דלילה לאו זמן ציצית, דלפי"ז מיד כשעלה השחר והגיע הזמן של ציצית אם לא נזכר לכוין אז למצוה, נמצא שהוא עובר בכל רגע על עשה דציצית.

וכתב הגרש"ז דכמו שהעושה מעקה לגזול ולא נתכוין למצוה, אע"ג שמסתבר דלא חשיב כמקיים עשה הואיל ומצוות צריכות כוונה, אבל מ"מ כשם שאינו עובר על הלאו של לא תשים דמים בביתך, כך אינו עובר גם על העשה של עשיית מעקה, כיון שסוף סוף יש לו מעקה. וה"ה בציצית וסוכה כיון שהציצית והסוכה כשרים למצוה בלי שום פגם וחסרון, מלבד הכוונה הנעדרת, שפיר אמרינן דאע"ג שאם לבש ולא כיון למצוה לא עשה מצוה, אך גם ביטול עשה ליכא, כיון שאינו מחוייב בעשיית ציצית בבגד שהציצית כבר תלוין בו כדין וכדת. ודלא כהמשנ"ב הנ"ל שכתב דעובר בעשה. ונמצא דלאחר שתלה ציצית בבגדו אף שבחזר ולובשו ומכוין למצוה מקיים שפיר בכל פעם שלובש מצות עשה וצריך לברך, מ"מ אם אינו מכוין, אפ"ה הואיל ואינו חייב בהטלת ציצית רואין אותו כבגד של ג' כנפות שפטור מציצית. - ויותר מזה אפשר שאפילו אם לבש טלית או אכל בסוכה ואמר בפירוש שאינו מכוין למצוה דלכו"ע לא עשה מצוה, אפ"ה אין רואין אותו כעובר על עשה, כיון דבהאי גברא אין אני קורא כלל קרא דתשבו בסכות שהרי הוא יושב בה, וכן קרא דגדילים תעשה לך הואיל וכבר עשוי, והוא דומה קצת למי שהחזיר אבידה או נתן שכר שכיר בזמנו ואמר בפירוש שאין כוונתו למצוה דאע"ג דלמ"ד מצות צריכות כוונה לא קעביד שום מצוה, מ"מ גם ביטול עשה אין כאן, וה"נ בנד"ד.

חילוק בין סוכה לציצית

ולפי זה כתב דבעיקר החקירה שאנו מסופקים בה, אפשר דיחלוקה בין סוכה לציצית, דנהי דבציצית יכולים שפיר לומר על הלובש בלא כוונה דמצוה לא הוי אבל עבירה נמי לא הוי, היינו משום דליכא כלל חובת גברא ללבוש בגד שיש בו ציצית, ולכן מה שנוגע להיתר הלבישה הרי זה דומה למצוות כסוי הדם, שאם כיסה שלא במתכוין או כיסהו הרוח דאע"ג שלא עשה מצוה אפ"ה אינו חייב לגלותו, כיון שהדם עכ"פ מכוסה. כך גם כאן אינו נאסר בלבישתו כיון שיש בו ציצית. מה שאין כן בסוכה דאיכא נמי חובת גברא של בסכות תשבו שבעת ימים כעין תדורו בבית. וחייב להתנהג בכל שבעת הימים עם סוכתו כבבית, ומיד כשרוצה לעשות דבר שאין רגילין לעשותו אלא בתוך בית, כגון לאכול אכילת קבע או לישון מתחייב תיכף במצוות סוכה וחייב בישיבתה. וכיון שכן אפשר דהואיל וכל שאינו מתכוין אינו עושה כלל שום מצוה, ה"ל כמניח תפלין בלא כוונה, דחשיב שפיר כקרקפתא דלא מנח תפלין, כיון שלא מעשה ההנחה הוא העיקר אלא קיום המצוה הוא העיקר, וה"נ בסוכה, והדבר צריך הכרע.

ממרח הגה"צ גאב"ד ניה אחיעזר שליט"א

ואתם תהיו לי לעם, דהנה הספורנו מפרש, אתהלך בתוככם ויראה כבודי בכל מקום שתהיו שם, כי אמנם בכל מקום שיהיו שם צדיקי הדור, הוא קדוש משכנו עליון. וברש"י פי' שהכוונה שאטייל עמכם בגן עדן, ואפשר להוסיף עד"ז עפ"י שכתב רבנו החתם סופר (דרשות דף ש"ו), לפרש מה שאנו אומרים בתפילת ערבית, השם נפשנו בחיים ולא נתן למוט רגלינו, הצדיק נקרא נפש, ואפילו כשהצדיק כבר בעולם העליון, הקב"ה שם אותו בין החיים וחושב אותו כאלו הוא עוד חי בקרבנו, ומגן עליו בזכותו ועל ידי כך ולא נתן למוט רגלו, עיי"ש. ואפשר להוסיף ולפרש, דאם הקב"ה משרה שכנית קדשו בקרבנו הצדיק מסכים להיות אתנו, וזה הכוונה בפסוק ונתתי משכני בתוככם, שע"י שהש"ת ישרה שכניתו בתוכנו, ולא תגלג נפשי אתכם, לא יתגלג הצדיק מאתנו ולא ימאס אותנו ויסכים להיות בתוכנו, וא"כ זה גלגל החזור שעל ידי שהצדיק נמצא אתנו אנו זוכים שוב להשראת השכינה וכדברי הספורנו, וז"ש והתהלכתי בתוככם והייתי לכם לאלקים, ואתם תהיו לי לעם, וכמו שפירש רש"י הקדוש ולא תהיו מזדעזעים מפני, עכ"ל אאמו"ר זצ"ל, ודפח"ח.

היוצא לנו מכל הנ"ל שהצדיק שוכן תמיד בין בני ישראל, ואפילו לאחר פטירתו מן העולם הקב"ה משכן אותו בין החיים וחושב אותו כאלו הוא עוד חי בקרבנו ומגן עליו בזכותו. וידוע בשם צדיקים לפרש הפסוק שתולים בבית ה' בחצרות אלוניו יפריחו, שכאשר חסידים ואנשי מעשה מתכנסים ליום ההילולא של צדיק יורד הצדיק ממקום מושבו בגנוי מרומים להיות ביחד עם חסידיו מקושריו, והוא מרחף בינינו ושומע את בקשותינו כמו בחיים חיותו. ובוה יתבאר על נכון דרשות הוזה"ק, היש בה עץ אם אין, אמר רבי שמעון רמזו להם רמזיז דחכמתא על מה דשאלו בקדמייתא היש ה' בקרבנו אם אין, כי אם נמצאים בתוכנו צדיקים הרי אנו זוכים ע"י גם להשראת השכינה, ובדרשה השניה של הוזה"ק מוסבר ענין זה עוד יותר, היש ה' בקרבנו, האית בה אילנא דחיי לעלם ולעלמי עלמין, היינו אם יש בא"י צדיקים המנהיגים עדה בדרך התורה והחסידות, או אי צרורא דחיי אשתכח בגוזה, היינו אם בהתכנסותם בחצרות הצדיקים נמצאים ביניהם גם הצדיקים שכבר נפטרו מן העולם ונשמתם צרורה בצרור החיים, אם גם הם שוכנים בקרבנו והקב"ה שם נפשנו בחיים כדברי החת"ס, וממילא בזכות הילולת הצדיק הקב"ה שם את נפש הצדיק עמו, השם נפשנו בחיים ולא נתן למוט רגלינו, הזכות של הצדיק מגן עליו, ויקויים בנו המשך התפילה, המדריכנו על במות אויבינו וירם קרנינו על כל שונאיו, וכולנו נושע בשפע ברכה והצלחה בגו", ונוכה בקרוב לביאת משיח צדקנו והשכנת השכינה בבית המקדש אשר ירד מן השמים ותחזיקה עינינו בשוכב לציון ברחמים אמון.

היש בה עץ אם אין ולקחתם מפרי הארץ וגו', וברש"י היש בה עץ, אם יש בה אדם כשר שיגין עליהם בזכותו. ובוזה"ק (פ' שלח דף קנ"ה ע"ב) היש בה עץ אם אין, אמר רבי שמעון רמזו להם רמזיז דחכמתא על מה דשאלו בקדמייתא דכתיב (שמות י"ג) היש ה' בקרבנו אם אין כו', ובדא תגדעון היש בה עץ אם אין ודא בעיתון בקדמייתא למגדע דא, דכתיב היש ה' בקרבנו דייקא או אם אין. עיי"ש. ובוזה"ק (שם דף קנ"ה ע"ב) היש בה עץ אם אין, האית בה אילנא דחיי לעלם ולעלמי עלמין, או אי צרורא דחיי אשתכח בגוזה אם לא. ואם כי דברי הוזה"ק מכוונים לענינים גבוהים אשר אין חלקנו בנסתרות, אבל מקובל מצדיקים שמותר לפרש דברי הוזה"ק גם בדרך אנדה ומוסר.

וה"ל הכוונה בדרשות הוזה"ק לענינו בהקדם דברי הסה"ק **עשרת ישועה** וז"ל, י"ל בדרך הלצה מה שטעו המרגלים בחטאם, וכבר מובאר בספרים כי טעותם היה ברמון אשר לקחו, עיין בא"י ממרח זצ"ל. ונראה כי טבע של ארץ ישראל, וגם בזמנינו אנו רואים כן, אשר שמה לא נמצא רבי, דהיינו שישעו אליו אנשים המתחסדים כמו בכל הארצות, והטעם כי כל אחד ואחד מדמה בנפשו כי הולך בדרך תמים ולמה לו עוד ראש הדור וכל אפין שווין, והמרגלים לא רצו בזה שיהיה כל אפין שוין, רק שיהיה ראש הדור המנהיג, ושיאספו אליו חסידים ויראים על שבת ויו"ט, ולזה אמרו נתנה ראש ונשובה מצרימה, היינו שיהיה לנו ראש הדור ורבי, ע"כ נשובה למצרים שהוא בחו"ל, כי בחו"ל נמצאים רביים כאלה לא כן בארץ ישראל, על כן פגמו וחטאו ברמון, לאשר אחו"ל ריקנים שבך מלאים מצות כרמון ופושעי ישראל מלאים מצות כרמון ובא"י נדמו האנשים כרמון, שכל אחד ואחד מלאים מצות כרמון, עכ"ל.

ולענ"ד אפשר להוסיף על דבה"ק, שדוק בגלל זה שבני ארץ ישראל ואפילו הפושעים שבהם הם מלאים מצות, צריך צדיק ורבי שיוציא את המצות והכח הטמון בהם מן הכח אל הפועל, על ידי שהצדיק מקרב את הרוחקים וע"י מקרבים אל אביהם שבשמים, כפי הדרך אשר הורה לנו אור שבעת הימים הבעל שם טוב הקדוש ותלמידיו הגדולים אשר מצאו מסילות אל לבם של האנשים הפשוטים כדי לקרבם לתורה ולמצות ויר"ש, ודוק רמון צריך שיהיה מי שיבחין בחלק הטוב שבו ויפיעל אותו ואת החלק הרע לבטל, כדרשת הגמ' חגיגה, רבי מאיר רמון מצא תוכו אבל וקליפתו זרק, כי צריך לזה צדיק ורבי אשר יאיר את עיניהם להבחין בין טוב לרע, וכידוע על האחים הקדושים הרבי רבי **שמעלקא מניקלשבורג** ואחיו הגה"ק בעל **ההפלאה**, שעוד בצעירותם היו גאונים וצדיקים מופלאים, וכאשר הגיעו אל המגיד הגדול **ממעורין** הוא אמר עליהם, הביאו אלי ארגז גדול של נרות, ואני ב"ה הדלקתי את כל הנרות שיאירו לעולם. ועיין ביגל יעקב פ' בהעלותך מזה.

ואפשר לומר שזו בעצם היתה השאלה העיקרית שרצה משה רבנו"ה לברר בשליחת המרגלים, היש בה עץ אם אין, אם יש מקום בארץ ישראל להקים חצרות צדיקים ואדמור"ם שינהלו עדות קדושות וילמדו דעת את העם בתורה וחסידות, אלא שהמרגלים קלקלו בהביאם את הרמון, ורמזו בזה שבא"י אפילו פושעי ישראל מלאים מצות כרמון ואין מקום לצדיקים לנהל שם עדה, וכדברי העטרת ישועה הנ"ל, וזה אולי גם הכוונה בדברי הוזה"ק שהמרגלים קלקלו, כי ידעו שרק במדבר הם מנהיגים אבל בא"י לא יהיו הם המנהיגים, כי הם בטעותם סברו שענין הנהגת עדת חסידים שייך רק בחו"ל ובמדבר וכנ"ל.

ואקדים עוד מדברי אאמו"ר זצ"ל בספרו **ברכת אברהם**, בפ' בחקותי, שמפרש בטו"ט הפסוק ונתתי משכני בתוככם ולא תגלג נפשי אתכם, והתהלכתי בתוככם והייתי לכם לאלקים

שיעורי הדף היומי

בביהמ"ד "היכל אברהם צבי"

מתחילים בס"ד מסכת מכות

לפנות בוקר ע"י הגר"י ווייס שליט"א:

בימים א-ו בין השעות 6:00-7:00

לפני מנחה ע"י הגר"ג הנפלינג שליט"א:

בימים א-ה שעה ועשר דקות לפני זמן צאת השבת שעברה, בשב"ק שעה ורבע לפני זמן הדלקת הנרות הקודם

בערב ע"י הגר"צ גרנימן שליט"א:

בימים א-ה בין השעות 7.30-8.30

ביום ו' ערב ש"ק בשעה 4.00 אחה"צ, בשבת קודש בשעה 5.00

הציבור הקדוש מוזמן להצטרף

פתרון החידה לפד' בהעלתך - ויאמר משה שש מאות אלף רגלי (א, כא).

משלשה מנינים נבנה המנין - המספר **שש מאות אלף** נבנה משלשה מנינים, שהרי כל תיבה היא מנין. / **ואמנם גם משני חלקי המנין** דהיינו הראשון והאחרון **"שש אלף"** [ללא תיבת "מאות"] / **תוכל לבנות ג"כ את אותו מנין של שש מאות אלף / אם אך תחשב את תחילת המנין** - את הגימטריא של תיבת **"שש"** שהוא תחילת המנין, העולה למספר **שש מאות**. הוי אומר כי **"שש אלף"** טומן בחובו **שש מאות אלף**. / **רמז: זכר ליציאת מצרים** - שזה המספר של יוצאי מצרים (עיי' שמות יב, לו ובפירש"י שם).

פתרון שעשועי תורה - בהעלותך

- בפסוק קבוצת ד' תיבות מפרשיות התפילין, ובאותו פסוק עוד קבוצת ד' תיבות מפרשה אחרת בפרשיות התפילין - "כי לי כל כבוד בארץ מצרים וגו' בבני ישראל באדם ובבהמה" (ת, יז), תחילתו בפרשת והיה כי יביאך (שמות יג, טו). וסופו בפרשת קדש (שמות יג, כ).
- קבוצת שמות התיבות שמסיימות פסוק בפרשה, פותחות פסוק אחר בפרשה - "על פי ד' יחנו וגו' (ט, כ - כג).
- בב' פסוקים סמוכים אותן ד' תיבות אך בסידור שונה - "שבעת ימים מחוץ למחנה" - "מחוץ למחנה שבעת ימים" (יב, יד - טו).
- תיבה המשותפת לפרשה ולפרשת בראשית - "הבדלח" (יא, ז - בראשית ב, יב).
- בפסוק אחד האות ט' חמש פעמים - "שטו העם ולקטו וגו' (יא, ח).
- סגנון שוה לענין המסעות ולענין שבת - "ושמרו בני ישראל את" (ט, ט - שמות לא, טז).
- במדבר שבפרשה שונה מבכל התורה - "במדבר סיני" (ת, ראשונה) דפ"ה (ט, א).
- חצי פסוק כבר הופיע בפסוק שלפניו - "כל כבוד בבני ישראל" (ת, יז-יח).
- בפסוק אחד חמש פעמים בני ישראל - "ואתנה את הלויים וגו' (ט, יט).
- קבוצת ד' תיבות בפרשה ובמגילת אסתר - "אם מצאתי חן בעיניך" (יא, טו - אסתר א, ג).
- אותן ד' תיבות פותחות ב' פסוקים רצופים ובנוסף לכך צמד תיבות שוה לשני הפסוקים - "והקרב את הלויים לפני" (ת, טו - טז) - "בני ישראל".
- באותן ד' תיבות שהפסוק פותח, פותחת פרשה מפרשיות התורה - "אלה מסעי בני ישראל" (י, כח).